

رفع تعهد ارزی از صادرات

بر اساس آخرین قوانین، مقررات و بخشنامه ها

به انضمام آثار مالیاتی

علیرضا رحیمی مقدم

بازنشسته دپارتمان ارزی بانک ملی ایران | مدرس و مشاور حوزه بانکداری و تجارت بین الملل

مفهوم و کاربردهای کوتاژ صادراتی

کوتاژ صادراتی، شماره شناسایی اظهارنامه صادراتی در سامانه گمرک است.

پیگیری اظهارنامه در گمرک

ارزیابی و کنترل کالای صادراتی

صدور پروانه صادراتی

ثبت خروج کالا از مرز

محاسبه و پیگیری تعهد ارزی صادرکننده

استرداد مالیات و عوارض یا حقوق ورودی مواد اولیه

واگذاری ارز حاصل از صادرات به واردکننده

فرآیند کلی صدور کوتاژ صادراتی

از بررسی مقررات تا ثبت خروج قطعی کالا

۱ بررسی مجاز بودن صادرات

۲ آماده‌سازی کالا و اسناد

۳ اظهار الکترونیکی در سامانه گمرک

۴ ثبت نهایی و دریافت شماره کوتاژ

۵ تعیین مسیر و ارزیابی گمرکی

۶ اخذ مجوزها و پرداخت عوارض احتمالی

۷ صدور پروانه صادراتی

۸ حمل کالا و ثبت خروج قطعی از مرز

کوتاژ = شماره ثبت اظهارنامه | پروانه = اجازه خروج | ثبت خروج = تحقق صادرات

ارتباط کوتاژ با تعهد ارزی

ثبت نهایی اطلاعات صادرات ← انتقال مشخصات کوتاژ ← سامانه های تجاری و ارزی

اطلاعات تعیین‌کننده تعهد ارزی

- کد ملی یا شناسه ملی صادرکننده
- شماره کوتاژ
- تاریخ اظهار یا صادرات
- ارزش صادراتی
- نوع ارز
- مقدار و تعرفه کالا
- وضعیت خروج محموله

مشاهده وضعیت تعهد ارزی

گزینه مدیریت حاصل از صادرات در سامانه جامع تجارت

نکات حساس و خطاهای متداول کوتاژ صادراتی

اطلاعات و تعهد ارزی

۱ ارزش اظهارشده در کوتاژ مستقیماً بر میزان تعهد ارزی اثر می‌گذارد.

۲ اشتباه در کد تعرفه ممکن است موجب تغییر ارزش، عوارض یا مجوزهای لازم شود.

۳ صادرکننده مندرج در کوتاژ، اصولاً صاحب تعهد ارزی شناخته می‌شود.

هویت و انطباق اسناد

۴ کوتاژ نباید به نام شخصی ثبت شود که صادرکننده واقعی یا صاحب قانونی کالا نیست.

۵ وزن، تعداد و ارزش فاکتور باید با اظهارنامه و اسناد حمل هماهنگ باشد.

۶ دریافت کوتاژ به معنای صدور پروانه، خروج کالا یا رفع تعهد ارزی نیست.

ثبت، اصلاح و حمل

۷ در صادرات از محل ورود موقت، شماره پروانه ورود موقت باید در اظهارنامه صادراتی درج شود.

۸ ابطال یا اصلاح کوتاژ پس از ثبت، به‌ویژه پس از خروج کالا، ساده نیست و باید از مسیر گمرک انجام شود.

۹ اگر کالا در گمرک داخلی اظهار شده باشد، رعایت مهلت حمل تا گمرک خروج و سلامت پلمب ضروری است.

مفهوم رفع تعهد ارزی صادراتی

ایجاد تعهد

با صدور پروانه یا کوتاژ صادراتی

بازگشت ارز

در مهلت قانونی و از طریق روش‌های مورد تأیید

ثبت و تأیید رسمی

کاهش یا تسویه تعهد متناظر با پروانه صادراتی

رفع تعهد ارزی یعنی ثبت و تأیید بازگشت ارز حاصل از صادرات در سامانه‌های رسمی

نکته مهم

صرف دریافت ارز از خریدار خارجی، نگهداری آن در خارج از کشور یا مصرف آن بدون ثبت در سامانه‌های رسمی، رفع تعهد محسوب نمی‌شود.

صادرکنندگان محصولات خاص موضوع بند ۱ ماده ۸

- محصولات فولادی
- محصولات پالایشی
- محصولات پتروشیمی
- فرآورده‌های نفتی
- فلزات اساسی رنگین

۱۰۰%

ارزش ارزی پروانه صادراتی

روش اصلی رفع تعهد

عرضه ارز به‌صورت حواله در سامانه مورد تأیید بانک مرکزی

بازگشت ارز به‌صورت اسکناس

صرفاً با تأیید بانک مرکزی

واردات مورد نیاز شرکت یا گروه

مواد اولیه، کالا، خدمات ضروری، تجهیزات و بعضی بدهی‌های ارزی

با تأیید وزارت نفت یا وزارت صمت و کارگروه بازگشت ارز

میزان تعهد ارزی سایر صادرکنندگان

۹۰٪
قاعده عمومی
از ارزش ارزی پروانه صادراتی

۸۰٪ ۹۰٪ ۱۰۰٪

دامنه قابل تعیین حسب نوع کالا

اختیار کارگروه بازگشت ارز
افزایش یا کاهش حداکثر تا ۱۰ واحد درصد برای برخی کالاها

روش رفع تعهد
استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های مجاز، حسب ضوابط

- فروش اسکناس
- تهاتر
- واگذاری ارز به دیگران
- واردات در مقابل صادرات
- عرضه ارز (یال)

تفاوت میزان تعهد و آستانه برخورداری از خدمات

اصل تعهد قانونی

۹۰٪ یا ۱۰۰٪

میزان ارزی که صادرکننده طبق مقررات مکلف به بازگرداندن آن است.

آستانه برخورداری از خدمات

۶۰٪ یا ۷۰٪

حداقل نسبت بازگشت ارز برای استفاده از برخی فرایندها و خدمات تجاری.

آستانه بازگشت ارز در سال ۱۴۰۵

تا پایان مرداد ۱۴۰۵	از ابتدای شهریور ۱۴۰۵ تا اطلاع ثانوی
۶۰ ٪	۷۰ ٪

✔ کاربرد: تمدید کارت بازرگانی، ادامه صادرات و برخی خدمات تجاری

نتیجه مهم

رسیدن به آستانه ۶۰٪ یا ۷۰٪ ممکن است امکان ادامه بعضی فرایندهای تجاری را فراهم کند؛ اما به معنای تسویه کامل تعهد ۹۰٪ یا ۱۰۰٪ نیست.

روش‌های مجاز رفع تعهد ارزی

عرضه و فروش ارز
در بازار ارز تجاری

واردات در مقابل
صادرات خود

واگذاری ارز حاصل
از صادرات به دیگران

تهاتر کالا به کالا

ورود و فروش اسکناس

بازپرداخت تسهیلات و
بدهی‌های ارزی

عرضه و فروش ارز در بازار ارز تجاری

نتیجه

کسر مبلغ تأبیدشده از تعهد ارزی صادرکننده

در مقررات قدیمی

سامانه نیما

در اجرای جاری

بازار ارز تجاری مرکز مبادله، سامانه جامع تجارت
و آخرین رویه بانک مرکزی

روش مستقیم و روش غیرمستقیم در بازار ارز تجاری

روش مستقیم

انتخاب قبلی طرفین

صادرکننده و واردکننده از قبل
با یکدیگر توافق می‌کنند

روش غیرمستقیم

جورسازی توسط سامانه

سامانه، سفارش‌های خرید و فروش
ارز را با یکدیگر تطبیق می‌دهد

تفاوت اصلی: نحـوه یافتن طرف معامله

ویژگی‌های اصلی روش مستقیم

طرفین از قبل مشخص‌اند

خریدار و فروشنده پیش از ثبت معامله یکدیگر را انتخاب کرده‌اند

توافق پیش از معامله

شرایط تجاری و انتقال ارز قبلاً مورد توافق قرار گرفته است

خارج از صف جورسازی

معامله وارد فرایند عمومی تطبیق سفارش‌ها نمی‌شود

سامانه طرف معامله را انتخاب نمی‌کند

طرفین با معرفی یکدیگر، معامله توافق‌شده را ثبت می‌کنند

نقش مرکز مبادله

ثبت، کنترل و تسویه رسمی معامله

مسئولیت عملی انتقال ارز

طبق توافق، بیشتر متوجه صادرکننده و واردکننده است

روش مستقیم، معامله خارج از مقررات نیست؛ معامله توافق‌شده در بستر رسمی است

شرایط استفاده از روش مستقیم

روش مستقیم، اختیار عمومی برای همه ثبت سفارش‌ها نیست

استفاده از آن تابع ضوابط بانک مرکزی و دستگاه مجوزدهنده ارزی است

دامنه اولیه ثبت سفارش‌های مشمول

وزارت صمت
بعضی تعرفه‌های اعلام‌شده
و واجد شرایط

وزارت جهاد کشاورزی
برخی تعرفه‌های اعلام‌شده
و واجد شرایط

وزارت بهداشت
کالاهای دارای مجوز ارزی
این وزارتخانه

تنظیمات درخواست تخصیص ارز

محل تأمین ارز
مرکز مبادله ارز و طلا

نوع نرخ ارز
آزاد

پیش از اقدام، وضعیت همان ثبت سفارش و آخرین بخشنامه‌ها کنترل شود

مبنای اولیه: اطلاعیه خرداد ۱۴۰۵

مزایا و محدودیت‌های روش مستقیم

مزایا

- حذف انتظار برای جورسازی
- امکان انتخاب صادرکننده معتبر
- توافق درباره کشور و محل ارز
- هماهنگی بهتر با حساب فروشنده خارجی
- کاهش احتمال عدم تطابق نوع یا محل ارز
- سرعت بیشتر در صورت آماده‌بودن ارز
- کارمزد عاملیت بانکی کمتر

محدودیت‌ها و ریسک‌ها

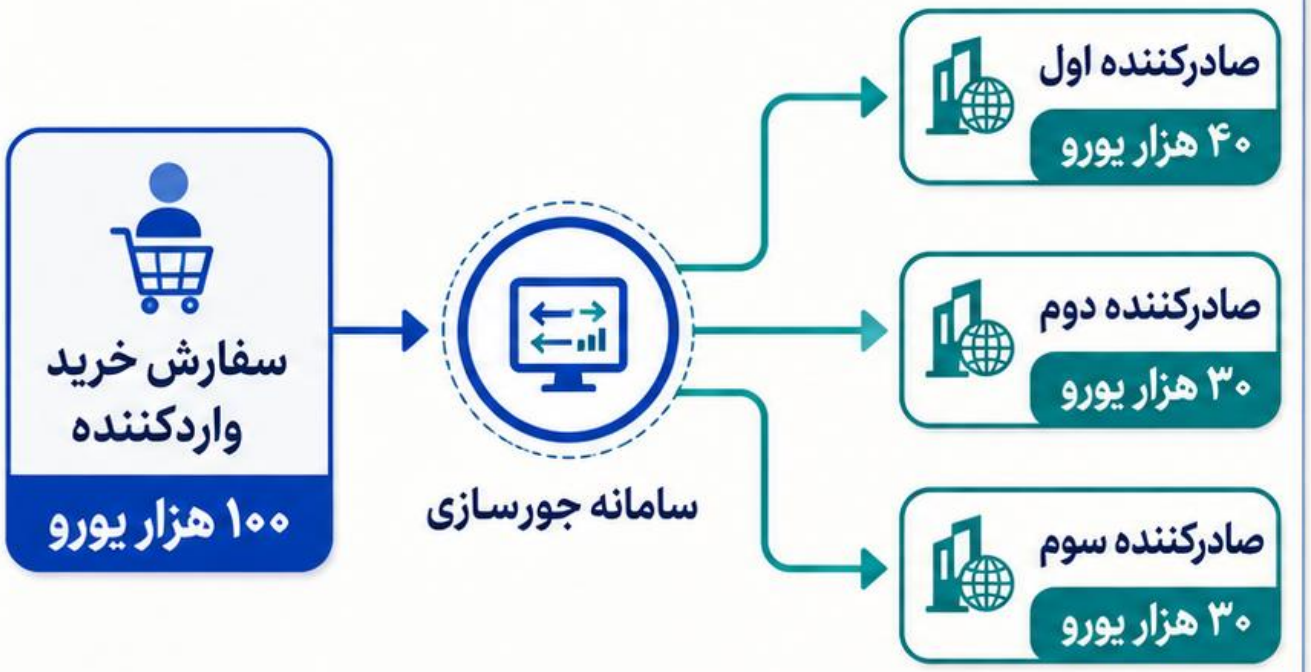
- ضرورت یافتن صادرکننده قابل‌اعتماد
- احتمال مطالبه وجه یا هزینه خارج از سامانه
- ریسک تأخیر صادرکننده در انتقال ارز
- احتمال نامناسب‌بودن محل نگهداری ارز
- اختلاف درباره کارمزدهای انتقال
- خطر پرداخت ریال بدون دریافت به‌موقع ارز
- محدودبودن روش به ثبت سفارش‌ها و تعرفه‌های مشمول
- مسئولیت بیشتر طرفین در تنظیم دقیق توافق

ویژگی‌های اصلی روش غیرمستقیم

ویژگی‌های اصلی

- واردکننده، صادرکننده مشخصی معرفی نمی‌کند
- صادرکننده، خریدار مشخصی انتخاب نمی‌کند
- شناسایی طرف معامله بر عهده سامانه است
- قیمت از برخورد عرضه و تقاضا شکل می‌گیرد
- معامله می‌تواند با چند سفارش فروش تکمیل شود

مثال جورسازی

تطبیق سفارش‌ها براساس قیمت و اولویت زمانی انجام می‌شود

مزایا و محدودیت‌های روش غیرمستقیم

مزایا

- عدم نیاز به یافتن صادرکننده
- دسترسی به مجموعه‌ای از عرضه‌کنندگان
- جورسازی سامانه‌ای و ضابطه‌مند
- شفافیت بیشتر در فرایند سفارش‌گذاری
- کاهش وابستگی به روابط شخصی
- امکان تکمیل یک تقاضا از چند عرضه

محدودیت‌ها

- احتمال طولانی‌شدن انتظار برای تطبیق
- عدم شناخت قبلی طرف فروشنده
- احتمال نبود عرضه کافی در نماد موردنظر
- تفاوت محل ارز با نیاز واردکننده
- امکان تطبیق جزئی سفارش
- وابستگی نتیجه به قیمت و اولویت زمانی
- کارمزد بانکی بیشتر نسبت به روش مستقیم

مقایسه روش مستقیم و روش غیرمستقیم

معیار	روش مستقیم	روش غیرمستقیم
شناسایی طرف معامله	توسط صادرکننده و واردکننده	توسط سامانه
توافق قبلی	وجود دارد	ضرورت ندارد
جورسازی سفارش‌ها	ندارد	دارد
تعیین طرف مقابل	معرفی‌شده و مشخص	ناشناس تا زمان تطبیق
قیمت	توافق طرفین در حدود ضوابط	براساس سفارش‌های خرید و فروش
ورود به صف سفارش‌ها	خارج از صف جورسازی	تابع صف، قیمت و زمان
سرعت احتمالی	بیشتر؛ در صورت آمادگی طرفین	تابع عرضه و شرایط سفارش
اطمینان از محل ارز	بیشتر و قابل ، مذاکره	تابع سفارش فروش منطبق‌شده
انتقال ارز	طبق توافق مستقیم طرفین	از مسیر بانک و کارگزار
نقش سامانه	ثبت و رسمی‌سازی معامله	کشف طرف مقابل ، و انعقاد معامله
مناسب برای	طرف‌هایی که یکدیگر را می‌شناسند	متقاضیان بدون طرف مشخص
ریسک عملیاتی	بیشتر متوجه عملکرد طرفین	بیشتر تحت مدیریت ساختار بازار
تکمیل از چند عرضه	معمولاً با طرف مشخص	امکان‌پذیر از چند سفارش فروش
کارمزد عاملیت بانکی	اصولاً کمتر	اصولاً بیشتر

مثال مقایسه‌ای؛ روش مستقیم

فرض مسئـــله

واردکننده برای واردات تجهیزات پزشکی به ۵۰۰ هزار یورو نیاز دارد

صادرکننده محصولات پتروشیمی

توافق قبلی طرفین

واردکننده تجهیزات پزشکی

مبلغ ارز	محل ارز	مقصد پرداخت	هزینه انتقال
۵۰۰ هزار یورو	بانک مشخص در ترکیه	حساب فروشنده اروپایی	بر عهده یکی از طرفین

بدون ورود به جورسازی عمومی

ثبت و تسویه معامله توافق‌شده از طریق بانک‌های عامل در مرکز مبادله

مثال مقایسه‌ای؛ روش غیرمستقیم

فرض مسئله

واردکننده برای واردات تجهیزات پزشکی به ۵۰۰ هزار یورو نیاز دارد

سفارش خرید واردکننده

۵۰۰ هزار یورو

سامانه جورسازی

صادرکننده الف

۲۰۰ هزار یورو

صادرکننده ب

۱۵۰ هزار یورو

صادرکننده ج

۱۵۰ هزار یورو

واردکننده، صادرکننده مشخصی نمی‌شناسد و بانک عامل سفارش خرید را ثبت می‌کند

پس از تکمیل جورسازی، تسویه و انتقال ارز انجام می‌شود

واردات در مقابل صادرات خود

مصرف ارز حاصل از صادرات برای واردات کالا

۱ | ثبت سفارش واردات

۲ | انتخاب منشأ ارز «از محل صادرات خود»

۳ | تخصیص ارز یا اخذ گواهی ثبت آماری

۴ | اتصال پروانه صادراتی به ثبت سفارش

۵ | انتقال ارز به فروشنده خارجی

۶ | ثبت تأمین ارز

۷ | واردات و ارائه اسناد گمرکی

۸ | کسر مبلغ مصرف‌شده از تعهد صادراتی

آخرین تأکید مقرراتی

طبق بخشنامه شماره ۴۸۶۲۱/۰۵ مورخ ۱۰ خرداد ۱۴۰۵، استفاده از پروانه‌های صادراتی سال ۱۴۰۱ به بعد با رعایت شرایط و مهلت قانونی امکان‌پذیر است.

هشدار درباره انقضای مهلت

صرف اتصال کوتاژ به ثبت سفارش یا ابطال آن برای واردات، الزاماً موجب رفع تعهد نمی‌شود.

در پروانه‌های منقضی‌شده ممکن است ابتدا تعیین تکلیف بدهی یا مبلغ ریالی عدم ایفای تعهد ضرورت داشته باشد.

واگذاری ارز حاصل از صادرات به دیگران

واگذاری منابع ارزی حاصل از صادرات به واردکنندگان کالا و خدمات

ثبت واگذاری
ثبت واگذاری در سامانه رسمی

اتصال پروانه
اتصال پروانه صادراتی به ثبت سفارش واردکننده

تکمیل تأمین ارز
تکمیل فرایند تأمین ارز توسط واردکننده

انتقال واقعی ارز
انتقال ارز و ثبت بانکی یا سامانه‌ای

نکته بسیار مهم

صرف واگذاری یا ابطال کوتاژ به نام واردکننده، بدون انتقال ارز و تکمیل فرایند تأمین، الزاما موجب تسویه تعهد صادرکننده نمی‌شود .

در صورت موفقیت معامله

مبلغ تأییدشده از تعهد صادرکننده کسر می‌شود .

در صورت ناموفق بودن معامله

صادرکننده همچنان مسئول بازگرداندن ارز است؛ مگر اینکه واگذاری لغو و پروانه به تعهدات او بازگردانده شود .

تهاتر کالا به کالا

استفاده از ارز حاصل از صادرات برای واردات کالای متقابل، در چارچوب ضوابط مصوب

ثبت سفارش

ثبت سفارش کالای وارداتی

تعیین منشأ ارز

انتخاب منشأ ارز تهاتری

احراز ارتباط

احراز ارتباط میان صادرات و واردات

ثبت سامانه‌ای

ثبت اطلاعات در سامانه جامع تجارت

ارائه اسناد

ارائه اسناد صادرات، واردات و ترخیص

نتیجه

در صورت رعایت ضوابط و تأیید سامانه‌ای، تهاتر می‌تواند به‌عنوان رفع تعهد ارزی پذیرفته شود.

نکته مهم

هر توافق تهاتری خصوصی الزاماً از دید بانک مرکزی رفع تعهد محسوب نمی‌شود؛ تهاتر باید در چارچوب مقررات مصوب و سامانه‌های رسمی انجام شود.

ورود و فروش اسکناس

بازگشت ارز حاصل از صادرات به‌صورت اسکناس، با رعایت تشریفات گمرکی و بانکی

اظهار ارزی

اظهار اسکناس در مبادی ورودی گمرکی

تحویل و کنترل

تحویل اسکناس به شعبه یا باجه مجاز بانک ملی و انجام کنترل‌های لازم

ثبت سامانه‌ای

ثبت اطلاعات اظهار و فروش اسکناس در سامانه مربوط

فروش به نهاد مجاز

فروش به بانک مرکزی، مؤسسه اعتباری یا صرافی مجاز

نتیجه

پس از تأیید اطلاعات، مبلغ پذیرفته‌شده از تعهد ارزی صادرکننده کسر می‌شود.

نکته مهم

حمل فیزیکی اسکناس بدون اظهار گمرکی و ثبت سامانه‌ای، رفع تعهد ارزی محسوب نمی‌شود.

دو شیوه فروش اسکناس برای رفع تعهد ارزی صادرات

بخشنامه بانک مرکزی مورخ ۳ شهریور ۱۴۰۵

تا ۱۵ ماه از تاریخ کوتاژ

مشمولان: صادرکنندگان گروه موضوع بند ۲ ماده ۸ آیین‌نامه

روش: فروش اسکناس به بانک‌های عامل به نرخ توافقی

مدرک لازم: اظهارنامه گمرکی ورود اسکناس

بیش از ۱۵ ماه از تاریخ کوتاژ

مشمولان: کلیه صادرکنندگان

روش: فروش اسکناس ارز حاصل از صادرات خود به بانک مرکزی با عاملیت مؤسسات اعتباری به نرخ خرید حواله سامانه **ETS** در روز معامله

مدرک لازم: اظهارنامه گمرکی ورود اسکناس

بازپرداخت تسهیلات و بدهی‌های ارزی

مصرف ارز حاصل از صادرات برای أیفای بدهی‌های ارزی، حسب ضوابط

تسهیلات ارزی

- بازپرداخت اصل و سود تسهیلات
- پرداخت وجه التزام تأخیر تأدیه

تأمین مالی

- بازپرداخت تسهیلات صندوق توسعه ملی
- بازپرداخت فاینانس و رینایننانس

تعهدات بانکی وارداتی

- پرداخت بدهی اعتبارات و بروات اسنادی
- پرداخت بدهی ضمانت‌نامه ارزی پرداخت‌شده

آورده ارزی واردات

- تأمین سهم‌الشرکه ارزی مربوط به واردات

نتیجه

مبالغ پذیرفته‌شده می‌تواند به‌عنوان بازگشت ارز و رفع تعهد صادراتی منظور شود.

شرط پذیرش

تأیید بانک عامل | ثبت در سامانه‌های مرتبط

مهلت رفع تعهد ارزی

از مهلت پایه تا سقف قانونی و تمدیدهای مقرر

مهلت پایه رفع تعهد ارزی

۴ ماه

از تاریخ صدور پروانه صادراتی

عوامل مؤثر بر تغییر مهلت

- شیوه و مدت وصول وجه
- کشور مقصد
- نوع کالا
- شرایط خاص بازار یا کشور مقصد
- ماهیت قرارداد صادراتی
- رتبه و سابقه صادرکننده

قاعده عمومی اولیه بر اساس ماده ۷ آیین‌نامه

سقف قانونی مهلت رفع تعهد ارزی

از تاریخ پروانه یا کوتاژ صادراتی

مهلت عمومی اولیه

۴ ماه

تمدید مهلت

بر اساس مصوبات کارگروه
و در چارچوب قانون

سقف قانونی

۱۵ ماه

اثر عبور از سقف قانونی

تعهد از یک تأخیر اجرایی ساده به تعهد سررسیدشده و قابل پیگیری قانونی تبدیل می‌شود.

مهلت رفع تعهد ارزی صادرات سال ۱۴۰۴

بر اساس اعلام کمیسیون صادرات اتاق ایران، مهلت رفع تعهد صادرات سال ۱۴۰۴ تا پایان آذر ۱۴۰۵ تمدید شده است.

این تمدید فقط درباره کوتاژهایی قابل استفاده است که تا آن زمان از سقف قانونی ۱۵ماهه عبور نکرده باشند.

مهلت عمومی

پایان آذر ۱۴۰۵

مهلت اختصاصی هر کوتاژ

تاریخ انقضای مهلت ۱۵ماهه

قاعده تعیین‌کننده

هرکدام زودتر فرا برسد، ملاک عمل خواهد بود.

وضعیت تعهد پس از پایان مهلت

تبدیل تعهد به «تعهد ارزی صادراتی سررسیدشده»

پایان مهلت

محدودیت‌های تجاری

کاهش یا تعلیق سقف صادراتی
محدودیت تمدید کارت بازرگانی
محدودیت ثبت سفارش و واردات

محدودیت‌های ارزی و بانکی

محدودیت تخصیص و تأمین ارز
محرومیت از تسهیلات بانکی
محرومیت از گشایش اعتبار اسنادی و صدور ضمانت‌نامه

پیامد مالیاتی

عدم برخورداری کامل از معافیت‌های مالیاتی صادراتی

پیگیری قانونی

معرفی پرونده به مرجع قضایی
اعمال جریمه‌ها و محرومیت‌های مقرر در قانون

پس از انقضای مهلت ۱۵ماهه

اختیار کارگروه برای تمدید یا تعیین تکلیف اداری بسیار محدود می‌شود و پرونده ممکن است در صلاحیت مرجع قضایی قرار گیرد.

محدودیت‌های بانکی صادرکنندگان

بر اساس دستورالعمل مصوب هیئت عالی بانک مرکزی در سال ۱۴۰۳

۸۰٪ و بیشتر	امکان استفاده از تمام خدمات بانکی
کمتر از ۸۰٪	محدودیت در اعطای تسهیلات
کمتر از ۷۰٪	محدودیت تسهیلات و ایجاد تعهدات از جمله اعتبار اسنادی و ضمانت‌نامه
کمتر از ۶۰٪	محدودیت تسهیلات، ایجاد تعهدات، تخصیص و تأمین ارز و عملیات وارداتی

استثنای مقرر

استفاده از ارز حاصل از صادرات خود و شرکت‌های هم‌گروه، در موارد مقرر، از برخی محدودیت‌های زیر ۶۰٪ مستثنا است.

نکته حقوقی

این محدودیت‌ها مانع معرفی صادرکننده دارای تعهد سررسیدشده به مرجع قضایی نیست؛ مانده تعهد سررسیدشده همچنان قابل پیگیری است.

رفع تعهد ارزی صادرات خدمات فنی و مهندسی

سیر مقررات و ابهام‌های اجرایی

۲۱ فروردین ۱۴۰۰

بسته سیاستی برگشت ارز سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰

- میزان رفع تعهد ارزی صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی: **٪۱۰**
- اعتبار مصوبه تا زمان ابلاغ آیین‌نامه اجرایی جدید در آذر ۱۴۰۱

سال ۱۴۰۱

آیین‌نامه جدید و قانون بودجه

- در آیین‌نامه اجرایی تبصره ۶ بند ح ماده ۲ مکرر، حکم صریحی درباره رفع تعهد صادرات خدمات درج نشد.
- جزء ۵ بند ع تبصره ۶ قانون بودجه ۱۴۰۱، بر بازگشت ارز حاصل از صادرات خدمات تأکید کرد.
- اما درصد جدید یا آیین‌نامه اختصاصی برای صادرات خدمات پیش‌بینی نشد.

برنامه هفتم توسعه

حکم صادرکنندگان خرد

- براساس ماده ۱۱، صادرکنندگان خرد از جمله صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی باید تعهد ارزی را ایفا کنند.
- روش‌های اعلام‌شده: عرضه ارز در مرکز مبادله یا واردات در مقابل صادرات
- مهلت، درصد و سازوکار اجرایی اختصاصی این گروه به‌صراحت تعیین نشده است.

وضعیت قابل برداشت

٪۱۰ در مقررات جدید، اصل تکلیف مورد اشاره قرار گرفته؛ اما درباره درصد، مهلت و شیوه اجرای اختصاصی صادرات خدمات، ابهام وجود دارد.

براساس اظهارات برخی مسئولان، نرخ مورد عمل صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی همچنان ٪۱۰ اعلام شده است.

نکته: برای هر سال عملکرد، آخرین مصوبه کارگروه بازگشت ارز و بخشنامه اجرایی همان سال باید کنترل شود.

ضمانت اجراهای قانونی عدم رفع تعهد ارزی

در صورت سررسید تعهد، عدم ایفای آن و احراز تخلف صادرکننده

۱ | ایفای اصل تعهد

الزام صادرکننده به بازگرداندن اصل تعهد ارزی

۲ | جریمه نقدی

یک‌پنجم مبلغ موضوع تخلف

۳ | محرومیت‌های قانونی

اعمال دو یا چند مورد از محرومیت‌های ماده ۶۹ قانون

۴ | جریمه تکمیلی

در صورت عدم ایفای تعهد ظرف سه ماه پس از ابلاغ حکم قطعی

افزودن جریمه‌ای معادل ارزش تعهد، بر اساس بالاترین نرخ اعلامی بانک مرکزی در زمان صدور حکم

۵ | تخلف سازمان‌یافته یا حرفه‌ای

در صورت تجاوز ارزش موضوع تخلف از سه میلیون یورو و تحقق سایر شرایط قانونی

عبور از سه میلیون یورو به‌تنهایی کافی نیست؛ سایر شرایط قانونی نیز باید محقق شود.

استثنای قوه قاهره

اگر مرجع رسیدگی احراز کند که عدم ایفای تعهد ناشی از حادثه خارجی غیرقابل پیش‌بینی و غیرقابل دفع بوده است، محکومیت مقرر اعمال نمی‌شود.

موارد خارج از شمول تعهد ارزی

برخی صادرات‌ها با تأیید مراجع مربوط، مشمول تعهد ارزی نیستند.

- ارسال کالا برای مصرف، نوسازی و تعمیر اماکن متبرکه در عتبات عالیات
- ارسال محصول حاصل از پردازش ورود موقت به مناطق آزاد یا ویژه، برای مصرف در همان مناطق
- ارسال پلاسمای انسانی برای واردات مشتقات مورد نیاز کشور
- تجهیزات و ماشین‌آلات پروژه‌های صادرات خدمات فنی و مهندسی، تا پایان پروژه
- هزینه‌های قابل قبول بازاریابی، اتلاف، فروش و سرمایه‌گذاری خارجی، با تصویب کارگروه
- کمک‌های امدادی جمعیت هلال احمر به سایر کشورها

شرط مهم

خروج از شمول تعهد ارزی خودکار نیست و معمولاً مستلزم تأیید دستگاه تخصصی مربوط و کارگروه بازگشت ارز است.

موارد قابل طرح در کارگروه بازگشت ارز

صادرکننده باید پیش از انقضای مهلت، درخواست خود را همراه مستندات ثبت کند.

موانع تجاری و ارزی

- قوه قاهره
- تحریم یا مسدودشدن انتقال وجه
- عدم وصول مطالبات از خریدار خارجی
- ورشکستگی یا امتناع خریدار
- صادراتی که عملاً ارزآوری ندارد
- هزینه‌های بازاریابی، فروش یا سرمایه‌گذاری در خارج

مشکلات گمرکی و سامانه‌ای

- ثبت نادرست ارزش یا اطلاعات پروانه
- برگشت کالای صادراتی
- ابطال یا اصلاح پروانه گمرکی
- مشکلات ناشی از واگذاری پروانه به واردکننده
- عدم ثبت صحیح تأمین ارز در سامانه
- خطای سیستمی در اتصال کوتاژ به ثبت سفارش

نکته مهم

وجود مشکل تجاری یا تحریم، به‌تنهایی تعهد را حذف نمی‌کند؛ ارائه مستندات و اخذ تصمیم رسمی کارگروه ضروری است.

چک‌لیست صادرکننده

رسیدگی حرفه‌ای باید در سطح تک‌تک پروانه‌ها یا کوتاژهای صادراتی انجام شود.

بررسی و برنامه‌ریزی

- ۱ استخراج فهرست پروانه‌های صادراتی
- ۲ کنترل ارزش، تاریخ و نوع کالای هر پروانه
- ۳ تعیین شمول بند ۱ یا بند ۲ ماده ۸
- ۴ محاسبه درصد تعهد هر پروانه
- ۵ محاسبه مهلت چهارماهه و سقف ۱۵ماهه
- ۶ انتخاب روش مجاز رفع تعهد
- ۷ ثبت عملیات در سامانه جامع تجارت

اجرا، کنترل و بایگانی

- ۸ انجام واقعی انتقال یا مصرف ارز
- ۹ کنترل ثبت تأمین ارز توسط بانک عامل
- ۱۰ تطبیق مبلغ رفع‌شده با پروانه
- ۱۱ کنترل مانده تعهد در سامانه
- ۱۲ ثبت اعتراض یا درخواست اصلاح پیش از پایان مهلت
- ۱۳ دریافت و نگهداری مستندات نهایی رفع تعهد

خروجی نهایی: تعیین تکلیف کامل هر کوتاژ و نگهداری مستندات قابل استناد

آثار مالیاتی

معافیت‌ها، نرخ صفر و مشوق‌های مالیاتی درآمد صادراتی

برخورداری از مزایای مالیاتی، اصولاً متناسب با میزان ایفای تعهد ارزی است.

آثار مالیاتی رفع تعهد ارزی صادراتی

قاعده عمومی

برخورداری از معافیت‌ها، نرخ صفر و مشوق‌های مالیاتی درآمد صادراتی، اصولاً متناسب با میزان ایفای، تعهد ارزی است.

رفع تعهد کامل

مبنای برخورداری کامل از
مزایای مالیاتی صادرات

رفع تعهد ناقص

امکان برخورداری متناسب با
میزان ایفای تعهد ارزی

عدم رفع تعهد

امکان محرومیت از
معافیت‌های مالیاتی درآمد صادراتی

رابطه اصلی

میزان ایفای تعهد ارزی ← میزان برخورداری از مزایای مالیاتی

استثنای مالیات بر ارزش افزوده

مالیات بر ارزش افزوده تابع مقررات و تشریفات خاص خود است و در آیین‌نامه از قاعده فوق مستثنا شده است.

مثال کاربردی آثار مالیاتی رفع تعهد ارزی

فرض مسئله

درآمد مشمول مالیات صادرات کالای غیرنفتی: ۱۰ میلیارد تومان

تعهد ارزی مقرر: ۹۰٪ ارزش پروانه صادراتی

ایفای کامل تعهد مقرر

بازگشت تمام ۹۰٪ مقرر

نسبت ایفای تعهد: ۱۰۰٪

کل درآمد صادراتی واجد شرایط، با رعایت سایر الزامات، مشمول نرخ صفر مالیاتی خواهد بود.

ایفای ۶۰٪ تعهد مقرر

تسویه فقط ۶۰٪ از مبلغ تعهد

نسبت ایفای تعهد: ۶۰٪

مزیت نرخ صفر اصولا متناسب با ۶۰٪ اعمال می‌شود.
بخش باقی‌مانده ممکن است مشمول مالیات عملکرد شود.

این مثال، بیان مفهومی ماده ۱۳ است؛ محاسبه نهایی تابع اطلاعات سامانه‌ای و رسیدگی اداره مالیاتی است.

نرخ صفر به معنای حذف تکالیف مالیاتی نیست

رفع کامل تعهد ارزی، صادرکننده را از انجام تکالیف قانونی مالیاتی بی‌نیاز نمی‌کند.

تکالیف ضروری صادرکننده

- تسلیم اظهارنامه مالیاتی در موعد مقرر
- درج درآمد صادراتی در اظهارنامه
- ارائه دفاتر، صورت‌های مالی و اسناد حسابداری
- نگهداری پروانه‌های صادراتی و اسناد رفع تعهد
- تفکیک درآمد صادراتی از فروش داخلی

مبنای قانونی: مواد ۱۳۲ و ۱۴۶ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم

نرخ صفر پس از رسیدگی به اظهارنامه و تعیین درآمد مشمول مالیات اعمال می‌شود.

عدم تسلیم به‌موقع اظهارنامه، دفاتر یا مدارک می‌تواند موجب از دست رفتن نرخ صفر شود؛ حتی اگر تعهد ارزی کاملاً رفع شده باشد.

دو شرط مستقل برخورداری از نرخ صفر

انجام تکالیف مالیاتی در موعد قانونی

+

ایفای تعهد ارزی به میزان مورد تأیید سامانه‌های رسمی

تحقق هر دو شرط برای برخورداری از نرخ صفر ضروری است.

مدارک لازم برای دفاع مالیاتی صادرکننده

برای هر کوتاژ صادراتی، پرونده‌ای مستقل و مستند تشکیل دهید.

اسناد صادرات و رفع تعهد ارزی

- پروانه یا اظهارنامه صادراتی
- فاکتور و قرارداد فروش خارجی
- بارنامه و اسناد خروج قطعی کالا
- گزارش وضعیت تعهد ارزی از سامانه جامع تجارت
- اسناد فروش حواله یا اسکناس
- اسناد واردات در مقابل صادرات

اسناد بانکی، تطبیقی و مالیاتی

- اسناد واگذاری ارز و تکمیل تأمین ارز واردکننده
- تأییدیه بانک عامل یا صرافی مجاز
- جدول تطبیق هر کوتاژ با مبلغ رفع‌شده
- اظهارنامه عملکرد و اظهارنامه‌های ارزش افزوده
- اسناد تفکیک درآمد و هزینه صادرات از فعالیت داخلی
- مکاتبات اصلاح مغایرت‌های گمرکی، بانکی یا سامانه‌ای

اقدام ضروری در صورت مغایرت

اگر مبلغ رفع تعهد در سامانه اشتباه یا ناقص است، پیش از قطعی‌شدن برگ تشخیص مالیات، ابتدا مغایرت سامانه‌ای را اصلاح و سپس مستندات را به اداره مالیاتی ارائه کنید.

نقش صندوق ضمانت صادرات ایران

صندوق ضمانت صادرات را می‌توان «مؤسسه بیمه اعتبار صادراتی ایران» دانست؛ یعنی نهادی که با کاهش ریسک عدم پرداخت و تضمین اعتبارات، امکان فروش مدت‌دار، ورود به بازارهای پرریسک و تامین مالی صادرات را برای صادرکنندگان فراهم می‌کند.

وظایف صندوق ضمانت صادرات ایران

جایگاه صندوق

مؤسسه‌ای دولتی وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت

مأموریت اصلی

حمایت از صادرات غیرنفتی از طریق پوشش ریسک‌های صادراتی و تسهیل تأمین مالی صادرکنندگان

حوزه مداخله

ورود به مواردی که بانک‌ها و شرکت‌های بیمه تجاری، به دلیل بالا بودن ریسک‌های سیاسی یا تجاری، حاضر به پذیرش کامل ریسک معامله صادراتی نیستند

کاهش ریسک صادرات و افزایش اطمینان صادرکننده

صندوق ضمانت صادرات ایران
EXPORT GUARANTEE FUND OF IRAN

وظایف دوازده‌گانه صندوق ضمانت صادرات ایران

۱ | پوشش ریسک عدم وصول مطالبات صادراتی

۲ | پوشش ریسک‌های سیاسی کشورهای مقصد

۳ | اعتبارسنجی طرف‌های خارجی

۴ | تسهیل تأمین مالی صادرات

۵ | صدور ضمانت‌نامه‌های موردنیاز قراردادهای صادراتی

۶ | بیمه صادرات خدمات فنی و مهندسی

۷ | حمایت از صادرات مدت‌دار و اعتبار خریدار

۸ | بیمه سرمایه‌گذاری ایرانیان در خارج از کشور

۹ | پرداخت خسارت به صادرکنندگان و بانک‌ها

۱۰ | بازیافت و وصول مطالبات خارجی

۱۱ | ارزیابی و مدیریت ریسک کشورهای هدف

۱۲ | همکاری‌های داخلی و بین‌المللی

